

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 05.05.2025 nr 8-1/3991-1

Meie: 26.05.2025 nr 34

Eesti Puuetega Inimeste Koja arvamus Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsusele

Eesti Puuetega Inimeste Koda tänab Justiits-ja Digiministeeriumi kaasamise eest väljatöötamiskavatsusele arvamuse andmiseks. Kuigi leiame üldiselt, et inimõigustel ja inimlikel väärtustel põhinev riik ei tohiks põhineda liigsel reguleerimisel ega karistamisel, siis näitab praktika, et jättes teatud suhted õiguslike regulatsioonide ja karistusõigusliku vastutusega satuvad ohtu ja saavad väärkoheldud just kõige abitumas seisundis olevad inimesed, st lapsed, vanemaealised, ulatuslike terviseprobleemide ja funktsioonipiirangutega inimesed, ajutiselt või püsivalt otsusevõimetud inimesed. Lähtudes eeltoodust toetame Karistusseadustiku (KarS) muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuses toodud ettepanekuid ning leiame, et muudatused tagavad ühiskonnas tervikuna õiglustunde ja pakuvad vajalikku kaitset eriti haavatavas seisus olevatele inimesetel.

1. EPIKoja hinnangul peab olema karistatav ka **kaitsetus või abitus olukorras inimeste väärkohtlemine või süstemaatiline alandamine**, sh ohvrites hirmu, ängi ja alaväärsustunde tekitamine, mistõttu leiame, et KarS vajab viidatud osas kindlasti muutmist. Muul viisil kui seadusega ehk lootes ühiskonna iseenesest tulenevale märkamisele ja korrastumisele me kahjuks niivõrd äärmuslikku väärkohtlemist ära ei hoia. Seega toetame *abita jätmise* reguleerimist karistusõiguslike meetmetega (eelnõu kohaselt KarS § 124). Seda, milline täpselt peaks olema kohane karistus, ei kuulu EPIKoja pädevusse, kuid arvestades teo iseloomu ja ulatust, sh mõju abitus seisundis oleva inimese jaoks ning alluvussuhte iseloomu, peaks ka kohaldatava karistuse määr olema sellevõrra raskendav.

Lisame, et arvestades avalikkuses kajastatud äärmuslikke juhtumeid, sh Lille Kodu juhtumit, mille pinnal EPIKoda esitas esmase pöördumise Õiguskantslerile 2023. aasta aprillis ja millele Õiguskantsler andis seisukoha samuti 2023. aasta aprillis, on vastava KarS muudatustega enam kui kahe aasta jooksul väljatöötamiskavatsuseni jõudmine olnud lubamatult aeglane. Arvestades valdkonna tundlikkust ja ilmselget reguleerimise vajadust loodame, et edasine menetlus on oluliselt kiirem.

2. Tõhusamat reguleerimist vajavad ka eelnõus toodud KarS § 120 ja 121 sätestatud teod ning loomapidamisnõudeid rikkuvate loomaomanike lisakaristamine juhtudel kui loomaomanike õigusvastane käitumine seoses loomapidamisega on kaasa toonud ohu teisele inimesele, põhjustanud tervisekahjustuse või surma. Kõik loetletud muudatused seonduvad oluliste väärtuste kaitsega, reguleerides vastavaid koosseise täiendavate/õiglasemate karistumääradega, millega suureneb turvatunne riigis tervikuna ning väheneb vastavate vägivallategude hulk.

3. Eelnõu väljatöötamiskavatsuses on kasutatud korduvalt mõistet “hooldusalune”. Inimõiguste põhine lähenemine peab oluliseks võrdsust, väarikust ja lugupidamist. Arvestades asjaoluga, et termin “hooldusalune” on objektistav mitte inimese enesemääratlust toetav, teeme ettepaneku asendada toodud mõiste terminiga “hooldust vajav isik”.

4. Lisaks esitati eelnõus ka konkreetsed küsimused, millele vastuseid oodatakse.

Küsimuse nr 5 osas märgime, et EPIKojal puudub pädevus hinnata, kas abitus seisundis isikute abita jätmise kohta tuleb luua KarS-i eraldi koosseisvõi punkt, kuid kui tänane õigusruum ei võimalda abita jätmisel karistada, siis tuleb seaduseandjal vastav võimalus luua, et haavatavas olukorras olevate inimeste õigused oleksid kaitstud.

Küsimuse nr 6 ja 7 osas leiame, et isikute suhtes, kes on alaealiste või abitus seisundis olevate inimeste suhtes toime pannud korduva või süstemaatilise väärkohtlemise, tuleb luua alus eluaegse töötamise keelu rakendamiseks. Viidatud keeld peab kindlasti laienema ka täisealiste hooldust vajavate inimestega töötamisele (üldhooldekodud, erihooletanne, kodused hooldusteenused). Analoogselt vastusega küsimusele nr 5 puudub EPIKojal ka kompetents hinnata, kus peaks vastav karistusõiguslik koosseis seaduses paiknema.

Lugupidamisega
(allkirjastatud digitaalselt)

Maarja Krais-Leosk

Tegevjuht

Eesti Puuetega Inimeste Koda

Kristi Rekand

Jurist

+372 6715909

Kristi.rekand@epikoda.ee

Kristi Kähär

Toetuste ja teenuste nõunik

+372 5401 0462

kristi.kahar@epikoda.ee